

ANOTÁCIE

ČEŇKOVÁ, Jana a kol.: VÝVOJ LITERATURY PRO DĚTI A MLÁDEŽ A JEJÍ ŽÁNROVÉ STRUKTURY. Praha : Portál, 2006. 171 s.

Príspevkom k teórii literatúry pre deti a mládež je publikácia *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury*, určená prednostne pedagógom a študentom humanitných odborov. Percepčné nasmerovanie determinuje samotný charakter publikácie: ide o súbor siedmich kapitol, tematicky zameraných na historickú transformáciu vybraných základných žánrov tzv. detskej literatúry (poézia pre deti, mýty, povesti, rozprávky, próza pre mládež), s (aktualizujúcim) presahom k populárnym žánrom (komiks), ktoré uvádza stať venovaná vzniku a vývinu žánrovej štruktúry literatúry pre deti a mládež (autorka J. Čeňková v nej prehľadne približuje vývin žánrovej skladby v európskom kontexte, zdroje žánrov a teoretické východiská tohto literárneho systému v Čechách) a uzatvára hodnotný súpis „odporúčaných“ titulov pre študijné účely, a to primárna literatúra (preklady do češtiny a pôvodná tvorba, prehľadne zoradené podľa jednotlivých žánrov) i odborné texty (nad rámec literatúry uvádzanej za jednotlivými kapitolami).

Pre celú publikáciu je príznačný dôraz na teoretické aj vývinové hľadisko, prejavujúci sa v potrebe orientácie, systematizácie a sprehľadnenia mnohokrát paralelných pojmov a kategórií. Treba povedať, že s týmto problémom, ktorý stojí pred každým odborníkom riešiacim vzťahy vo vnútri žánrovej štruktúry literatúry pre deti a mládež, sa autorky vcelku dobre vyrovnali. Určite nie je náhoda, že sa zamerali práve na žánre, ktoré sú takouto výzvou, a to na prózu pre mládež (J. Čeňková: *Proměny prózy pro mládež*, próza s dětským hrdinou), poéziu pre deti (N. Siegllová: *Vývoj poezie pro děti*), povest (J. Čeňková: *Literární adaptace folklorních pověstí pro děti a mládež*) a rozprávku (J. Čeňková: *Teorie vzniku pohádek a adaptace lidové pohádky*, *Vývoj autorské pohádky*).

Prehľadnosť a orientáciu v problematike podporuje jednotná štruktúra kapitol: (1.) po úvodnej definícii pojmov a vymedzení problému na

pozadí európskeho kontextu nasleduje (2.) prehľad jednotlivých subžánrov (ak sa naň žáner ďalej člení), (3.) vývin žánru (prípadne jeho subžánrov) od najstarších doložených prameňov po súčasnosť na materiáli českej literatúry s presahom do európskeho kontextu (najmä čo sa týka aktuálnej produkcie či prekladov, ktoré si v posledných rokoch získali popularitu, a preto, prirodzene, nie sú obsiahnuté v starších sekundárnych textoch venovaných literatúre pre deti a mládež) a napokon (4.) priblíženie vybraných diel (autorov, poetík), predovšetkým z najaktuálnejšej produkcie. J. Čeňková napr. v kapitole venovanej próze pre mládež porovnáva romány I. Procházekovej a Ch. Nöstlingerovej a upozorňuje na nárast popularity rozprávkových a mýtotočných románov, ako aj žánru fantasy v posledných rokoch. Rovnakej problematiky (žánru) sa v závere svojho príspevku Mýty v adaptáciách pro děti a mládež dotýka K. Dejmalová, hoci jej východiská sú odlišné (J. R. R. Tolkien ako autor novodobého mýtu). Obe autorky však zhodne upozorňujú na obľubu čarovného, fantastického, magického a mýtického v čítaní pre deti a mládež. Žánru, pre ktorý sú tieto charakteristiky určujúce, teda rozprávke, sa venujú dve kapitoly (autorka J. Čeňková). Prvá je skratkovitým, ale – pre potreby pedagogickej praxe – fundovaným prehľadom teórie vzniku rozprávok (mytologická, migračná, historicko-geografická, štrukturalistická, semiotická, psychoanalytická), ktoré autorka následne prakticky demonštruje na rozprávke Popoluška. Ďalej načrtáva triedenie rozprávok a spôsoby ich literárnych adaptácií, pričom veľmi produktívne vymedzuje iba dva – klasické a autorské adaptácie –, a tieto ďalej približuje na príklade viacerých autorov. Vývin autorskej rozprávky tvorí samostatnú kapitolu.

Hoci žánrové a vývinové aspekty literatúry pre deti a mládež ilustrujú autorky najmä na materiáli českej literárnej produkcie, na pozadí jednotlivých kapitol je zachytené aj širšie literárnoteoretické hľadisko, aj kontexty európskej literatúry pre deti a mládež. Preto môže byť publikácia zaujímavá a podnetná aj pre slovenského percipienta.

Jana Pácalová